

Innspill til ideell drift av velferdstjenester fra Blå Kors Norge

Dato: 1. desember 2022

Blå Kors er en landsdekkende ideell organisasjon med tjenester, tiltak og tilbud innen oppvekst, avhengighet og inkludering:

- 50 virksomheter, 1700 ansatte og 1500 tidgivere (frivillige)
- Barne- og ungdomsorganisasjon og lokalforeninger med til sammen 2000 medlemmer
- Paraplyorganisasjon på rusfeltet med 16 medlemsorganisasjoner
- Blå Kors Norge er en forening med underliggende selskaper og tilknyttede stiftelser

Avdekker og dekker behov

Blå Kors ble etablert i Norge i 1906, 29 år etter oppstarten i Sveits. Blå Kors-arbeidet hadde tre hovedmålsetninger:

Hjelpe rusavhengige,

- utbre den rusfrie livsstilen og
- formidle det kristne budskapet gjennom ord og handling.

I 1909 ble Blåkorshjemmet på Eina innviet, landets første kursted for alkoholikere. Dette er i dag [Blå Kors Behandlingssenter Eina](#) som har avtale med Helse Sør-øst RHF om behandlingsplasser innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).

Året etter ble **det første herberget** med plass til 30 mann etablert i Oslo.

Etter 2. verdenskrig satte institusjonsutbyggingen av Blå Kors for alvor i gang. I 1949 ble **Lolandsheimen i Vennesla** etablert. Målgruppen var krigsseilere som trengte behandling for traumer de hadde opplevd. Dette er i dag [Blå Kors klinikk, Loland](#) som tilbyr tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) og som er finansiert gjennom ordningen fritt behandlingsvalg.

Den første videregående skolen ble etablert i 1966, Hop yrkesskole på Askøy, i dag er dette Hop videregående skole som tilbyr undervisning med ekstra tilrettelegging for å ivareta den enkelte elev. Målet er at elevene kommer inn på høyere utdanning eller i arbeid etter gjennomført videregående opplæring.

Velferdsområder

Blå Kors har en helhetlig tilnærming til de samme behovene som ble identifisert i 1906, og har i dag tjenester og tilbud basert på behov i samfunnet innen oppvekst, avhengighet og inkludering:

Oppvekst: terapi for ungdom vokst opp i hjem med alkohol- og annen rusavhengighet, inkluderingstilbud til barn og familier i sårbare situasjoner, chat-tjeneste for barn og unge, fritidstilbud for barn og unge, barnevern og videregående opplæring.

Avhengighet: Politiklinisk, kort- og langtids behandlingstilbud innen alkohol-, rus- og spillavhengighet i spesialisthelsetjenesten (TSB).

Inkludering: Gatenære tilbud for personer med rusavhengighet, boligtilbud for bostedsløse, arbeids- og inkluderingstiltak, oppfølging etter avhengighetsbehandling og soning i fengsel.

Vår visjon er *Med hjerte, kunnskap og kraft skaper Blå Kors mulighet for mestring og mening.*

Hvilke mål skal en juridisk definisjon av ideelle virksomheter bidra til å oppnå?

Styrker og svakheter ved eksisterende regelverk

Vi erfarer at det hefter betydelig usikkerhet hos samarbeidspartnere om hva en ideell virksomhet er og hvilke regler som gjelder. Vi deltar i anskaffelseskonkurranser på områder som barnevern, arbeid/inkludering og tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) der det stilles ulike krav til oss. I anskaffelsesprosesser i TSB erfarer vi at anskaffelsesforskriftens § 30-2 har vært vektlagt. I anskaffelsesprosesser med BUFDIR erfarer vi at de søker å utvikle andre kriterier, vektlegger at et hvert overskudd er problematisk, og at det ikke er opp til den enkelte organisasjon å vurdere disponering av overskudd.

Vi opplever at mulighetsrommet i regelverket ikke benyttes. Dette handler blant annet om mangel på kunnskap om anskaffelser og samarbeidsavtaler med ideelle aktører. Et eksempel er at anskaffelser kan forbeholdes ideelle aktører. Et annet eksempel er at det er mulig å inngå løpende driftsavtaler.

Vi opplever dermed at politiske styringssignaler om å bruke ideelle aktører ikke blir fulgt, og at dette tidvis begrunnes med at regelverket hindrer dette.

Hvilke behov skal en juridisk definisjon dekke?

En juridisk definisjon må **ivareta ideelle organisasjoners egenart, funksjon og samfunnsverdi**. Samfunnet kan deles inn i tre sektorer: offentlig, ideell og privat sektor. Ideell sektor er en selvstendig sektor og tilfører samfunnet andre perspektiver på tjenester og mennesker. Vi har stort innslag av frivillige som gir av sin tid og som får stor verdi tilbake ved at de opplever å bety noe i andres liv. Ideelle organisasjoner har profesjonalisert frivilligheten gjennom god organisering og systematisk og faglig opplæring og veiledning.

En juridisk definisjon må skape **forutsigbarhet** for alle. Det er behov for at offentlig sektor blir tryggere på samarbeid og å inngå avtaler om kjøp og drift av tjenester. Det må dermed være tydelig hvem som er ideelle og hvem som er kommersielle. Definisjonen må gjøre det enkelt å følge regelverk for samarbeidsformer med stat og kommune.

Den juridiske definisjonen må **sikre bærekraftige rammebetingelser** for ideelle aktører:

- Velge hensiktsmessig organisasjonsstruktur ut fra vår egenart.
- Drive kapital- og eiendomsforvaltning som tjener vårt sosiale formål.

- Tilby lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår som harmonerer med vilkår i offentlig sektor.
- Sikre kvalitet og effektivitet i tjenestene.
- Mulighet til å ivareta vår autonomi, herunder disponere positive marginer i tråd med det sosiale formålet.
- Samarbeidspart og medprodusent med offentlig sektor.
- Drive utvikling og innovasjon av tjenester og tilbud

Hvilke organisasjonsformer er aktuelle for ideell drift av velferdstjenester?

Kjennetegn ved ideelle virksomheter

Ideelle virksomheter benytter et mangfold av organisasjonsformer ut fra sosialt formål, historisk utvikling av organisasjonen, geografi og sektor(er) det drives tiltak innenfor.

Styrker og svakheter ved dagens organisasjonsformer for ideell drift

Ideelle organisasjoner kan ifølge dagens regler ha følgende organisering/driftsmodeller:

- Stiftelse (STI) med allmennyttig formål
- Forening / lag / innretning (FLI) med allmennyttig formål
- Aksjeselskap (AS), 100 % eid av organisasjoner med tydelig definert uegennyttig (ideelt) formål
- Samvirke (SA), der alle deltakerne er organisasjoner nevnt i denne listen

Dagens organisasjonsformer fungerer etter hensikten da de møter ideelle virksomheters behov ut fra deres egenart.

Organisasjonsformene må sikre **transparens** med tanke på forvaltningen av verdiene hos ideelle virksomheter. De skal videre sikre **bærekraftighet**. Organisasjonen må kunne bruke eventuelle overskudd til å dekke pensjonsforpliktelser, forvalte eiendom og autonomi til å enten utvide eksisterende tjenester, eller til å identifisere nye behov og satse på utvikling og innovasjon av nye tjenester og tilbud.

Det er nødvendig at ideelle virksomheter er robuste. Organisering i konsernstruktur kan være en måte for større organisasjoner å sikre dette. Vi skal kunne håndtere:

- pensjonsforpliktelser
- mulig tap i anbudskonkurranser
- omstilling av tjenester
- konkurs

Å organisere virksomheten i konsern struktur kan gi en sikkerhet for å ivareta av felleskapets verdier.

Vi erfarer til tider lav forståelse av hvorfor vi som ideell virksomhet må ha marginer. En god og klok kapitalforvaltning sikrer vårt sosiale formål, som blant annet er å bistå mennesker med rusrelaterte problemer og omsorgsbehov. Våre marginer eller overskudd går ikke ut av

organisasjonen. Etter å ha sikret drift av virksomheten, og etter å ha sikret en trygg arbeidsplass for våre ansatte, så går eventuelle overskudd til å utvikle eksisterende eller nye tjenester.

Vi erfarer at det stilles spørsmål til ideell sektors eiendomsforvaltning. Blå Kors både eier og leier en rekke rusinstitusjoner for døgnbehandling, botiltak for bostedsløse og gatenære tilbud for personer med rusavhengighet. Noen bygg har vi eid side de ble bygget eller kjøpt for over 100 år siden, andre leier vi. Dette avgjøres ut fra eiendomsmarkedet der vi er eller skal etablere virksomhet, tilgjengelige eiendommer til salgs eller leie og lokale forhold og behov.

Bygg vi eier må vedlikeholdes i tråd med befolkningen og myndighetenes krav. Våre lokaler holder en moderat, men moderne standard. Viktige offentlige krav til universell utforming, knutepunktlokalisering og energibruk er svært krevende og må bæres av oss. Det har stor betydning for mange av tjenestene vi driver at byggene er funksjonelle slik at driften trygg og hensiktsmessig, både for deltakere, gjester, pasienter, brukere og beboere, og for ansatte, naboer og nærmiljø.

Hvordan kan et register for ideelle aktører bli mest mulig relevant?

Et register må bidra til å tydeliggjøre ideelle aktørers rolle, samt sikre tillit, åpenhet og transparens. Registeret må sikre etterrettelighet med hensyn til kapitalforvaltning og eiendomsforvaltning. Og det må bidra til forutsigbarhet.

Et register over ideelle aktører må bygge på en tydelig juridisk definisjon og bidra til å kvalitetssikre, bedre og forenkle samhandling mellom offentlige myndigheter og ideelle aktører. Beslutningstakere og allmennhet kan bruke registeret til å identifisere og skille ideelle og kommersielle aktører. Slik vil handlingsrommet for reserverte anbudskonkurranser for ideelle aktører tydeliggjøres.

Registeret må kunne brukes i tildeling av offentlige kontrakter, anbudskonkurranser, rammeavtaler, driftsavtaler og tilskuddstildeling.

Ansvar og forvaltning av registeret må legges til Brønnøysund og bygge på allerede eksisterende registre.

Registeret må være obligatorisk.

Registeret bør kunne være et verktøy for å måle om politiske mål om ideelle andel av tjenestetilbud i ulike sektorer er oppfylt.

Avslutning

Ideell sektor har utviklet seg ut fra ønsker og krav som er stilt til sektoren fra det offentlige, da særlig knyttet til kvalitet, lønn og pensjon for ansatte. Kravene sammenfaller med krav som gjelder offentlig sektor.

Samhandling mellom offentlig og ideell sektor må være basert på tillit. Tillit til at vi ha samme mål og ønske om å forvalte fellesskapets ressurser best mulig. Tillit til at ideell sektor tilfører samfunnet verdier vi trenger og som utfyller det offentlig sektor tilfører.

Vi takker for anledningen til å komme med innspill til utvalgets viktige arbeid med å foreslå en juridisk definisjon av ideelle driftsformer i skattefinansierte velferdstjenester. Utvalgets arbeid kan bidra til at de samlede ressursene forløses og brukes til beste for samfunnet. Vi deltar gjerne i referansegruppe om det er ønskelig.

Blå Kors ønsker utvalget lykke til!

Vennlig hilsen

Trine Stensen
generalsekretær

Kontaktperson: Ingvild Belck-Olsen, leder politikk, tlf. 920 59 506, e-post ingvild.belck-olsen@blakors.no